

losse verkoop f3,-

GROESBEEKS

MILIEU - JOURNAAL

1986-44

THEMA : GRENZEN

INHOUD

	blz.
VOORWOORD van de redactie	1
GRENZEN IN HET LANDSCHAP	
Enkele historisch-landschappelijke grenzen in Groesbeek door Paul Thissen	2
UIT HET BESTUUR	
Werkgroep Milieubeheer in overleg..	9
VEGETATIEGRENZEN	
door Hennie Brinkhof	11
VOORJAAR	
door Pieter Thissen	16
VONDSTEN	18
NACHBAR KRANENBURG	
Een milieugroep aan de andere kant van de grens door Paul Thissen	20
WIE KENT GROESBEEK?	23
FOTO	24
GRENZEN AAN DE BRUUK	
Invloeden van buiten de grenzen door Marita Cals	26
MILIEU RONDOM	28
WEETJE-WEETJE	30
OMSLAG DOOR JOEP DE BEKKER	

GROESBEEKS
MILIEUJOURNAAL

Verschijnt:
driemaandelijks
kosten minimaal f15,-
per jaar. Opgave bij
het sekretariaat.

REDAKTIE

Hennie Brinkhof
Jeske de Bekker
Paul Thissen

REDAKTIE-ADRES

Hennie Brinkhof
Hobbemaweg 28
Groesbeek
tel. 08891 - 5911

MEDEWERKERS

Fred Boerwinkel
Huub Borst Pauwels
Herman Brinkhof
Marita Cals
Pieter Thissen

REKENINGNUMMER WMG

11.74.19.257
(Rabo-bank) of
giro nr. 5275384

VERSCHEIJNINGSDATUM: maart 1986

KRINGLOOPPAPIER

Grenzen scheiden:

Een staat scheidt zich van een ander door rijksgrenzen. Het land van een boer is gescheiden van een ander door eigendomsgrenzen. Een weiland wordt gescheiden van een ander door prikkeldraad of een diepe sloot.. Twee roodborstjes worden gescheiden door territoriumgrenzen.

Grenzen geven verschillen aan:

Een bos grenst aan een cultuurland. Een leemlaag grenst aan een zandlaag. Wanneer de verschillen dicht bij elkaar liggen ontstaat een scherpe grens, is de afstand groter, dan wordt hij vager.

Grenzen maken iets zichtbaar:

Zonder begrenzingen in kleur en licht, geur, temperatuur , geluid en ruwheid, kunnen we niets onderscheiden.

Grenzen vertellen:

Een oude in het landschap nog zichtbare houtwal, vertelt iets over scheidingsen of verschillen vroeger. Grenzen in grondsoorten gaan nog veel verder terug.

Grenzen beperken:

Een brede sloot kun je niet over springen. Vorst in de grond maakt het voedsel voor kievitten onbereikbaar.

Grenzen dagen uit:

Met een polsstok kom je de brede sloot toch over.

Grenzen geven zekerheid:

Het oneindige is niet waarneembaar en ongrijpbaar, en daardoor bedreigend.

Grenzen zijn.....

Een paar grenzen staan in dit milieujournaal centraal.

De redactie

Vormen van grondbezit en -gebruik ontstaan in wisselwerking met de natuurlijke gesteldheid van het gebied. Dit gebeurt onder invloed van factoren als de economische toestand en de stand van de techniek. Iedere periode kent zijn eigen karakteristieke grondeigendomsverhoudingen en grondgebruiksvormen die een voor die periode typisch landschap doen ontstaan. In elke tijd wordt er een landschappelijke structuur gevormd die voortbordurt op de oude, er delen van vervangt, andere delen accentueert enz. In het huidige landschap zijn tal van elementen van vroegere landschappelijke structuren te herkennen. Vaak zijn dat lijnvormige elementen die vroegere en huidige grenzen van grondbezit en -gebruik markeren. We zoeken er enkele binnen de gemeente Groesbeek op.

Rijksgrens

De meest duidelijke, nu nog aanwezige grens is natuurlijk de rijksgrens. Deze is in de Middeleeuwen tot stand gekomen en sindsdien nauwelijks meer gewijzigd. Voor een deel valt de grens Nederland-Duitsland samen met een natuurlijke grens: van De Grafwegen tot aan De Plak rijst rechts de stuwwal met het Reichswald op, en ligt links het lagere, vlakke tongbekken van Groesbeek. Van De Plak tot aan het Lage Wald is er niet zo'n duidelijk natuurlijk onderscheid tussen Nederland en Duitsland, daar trekt de grens een grillige lijn door het tongbekken.

Slagbomen, borden en oude en nieuwe grenspalen maken de rijksgrens zichtbaar. Bij overschrijding wordt meteen duidelijk dat de wereld daar een andere geschiedenis heeft. Boerderijen en woonhuizen zien er anders uit, er staan andere gewassen op het land, hekken zoals die in het Reichswald staan komen we in Groesbeek niet tegen, enz.

Grens Heerlijkheid Groesbeek-Nederrijkswald

Rond het jaar 1000 woonde nog bijna niemand in Groesbeek. Groesbeek was onderdeel van het Ottoonse keizerrijk, één van de brokstukken van het enorme rijk van Karel de Grote. De stuwwal om Groesbeek was bebost, evenals het bekken waarin moerasbos groeide. Het bos werd voornamelijk gebruikt als jachtgebied. Voor het beheer waren er waldgraven aangesteld. Als beloning voor hun diensten schonk de

landsheer in het jaar 1040 aan de waldgraaf van dat moment het bekken van Groesbeek. Deze schenking gaat de Heerlijkheid Groesbeek vormen.

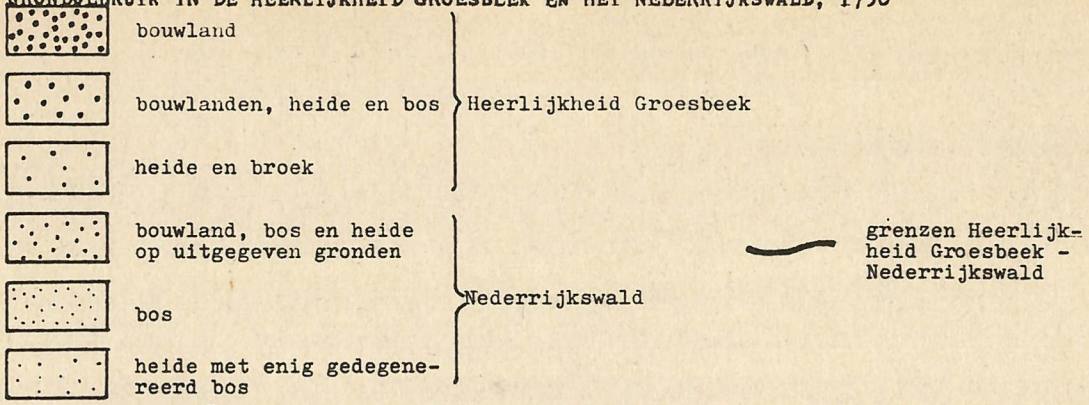
Landkaarten om grenzen op aan te geven waren nog niet in gebruik. De begrenzing van het betreffende gebied werd daarom met woorden omschreven. Men schreef bijvoorbeeld: de noordgrens wordt gevormd door de beek die ontspringt in De Siep en strekt zich oostwaards uit tot waar je niet meer kunt lopen. Maar dan in het Latijn of Middelnederlands en zonder De Siep De Siep te noemen want die naam is van later datum dan 1040. Bij dit soort omschrijvingen ging men vooral uit van natuurlijke gegevens. Voor deze schenking was dat het onderscheid hoog-laag. Het hogere deel (het Rijkswald, later het Reichswald en het Nederrijkswald) bleef in handen van de rijksheer, het laagste deel kwam aan de waldgraaf. Zo'n beschrijving in woorden is nu niet erg nauwkeurig; er zijn in later eeuwen dan ook kleinere en grotere wijzigingen geweest na ruzies over het preciese verloop. In de loop der eeuwen is de Heerlijkheid gegroeid ten koste van het Nederrijkswald. Pas in de 17e eeuw was men zover dat landmeters en kaartmeters erin slaagden grenzen precies vast te leggen. De eerste betrouwbare overzichtskaarten die de grens tussen de Heerlijkheid en het Nederrijkswald aangeven dateren uit het midden van de 18e eeuw. Die grens liep toen zoals de kaart op de volgende pagina laat zien.

Na de Franse tijd, in het begin van de 19e eeuw, zijn Heerlijkheid en Nederrijkswald samengevoegd tot de gemeente Groesbeek. In het huidige landschap is echter nog steeds te zien dat er eens een grens was. Aan de rechterkant van de Knapheideweg zijn (vanaf Groesbeek naar het zuiden gaand) grote percelen bos, bouw- en weiland praktisch zonder bebouwing te zien. Aan de linkerkant daarentegen staan huizen, boerderijtjes en zijn de percelen véél kleiner. De grond links behoorde toe aan de Heerlijkheid die vóór 1800 al versnipperd was en waar vestiging van keuters, ambachtslieden en landarbeiders mogelijk was. De grond rechts echter maakte deel uit van het Nederrijkswald waar tot in de 20e eeuw het grootgrondbezit domineert. Dit verhinderde (verhindert) dat er veel boerderijen of andere bebouwing kon (kan) komen.

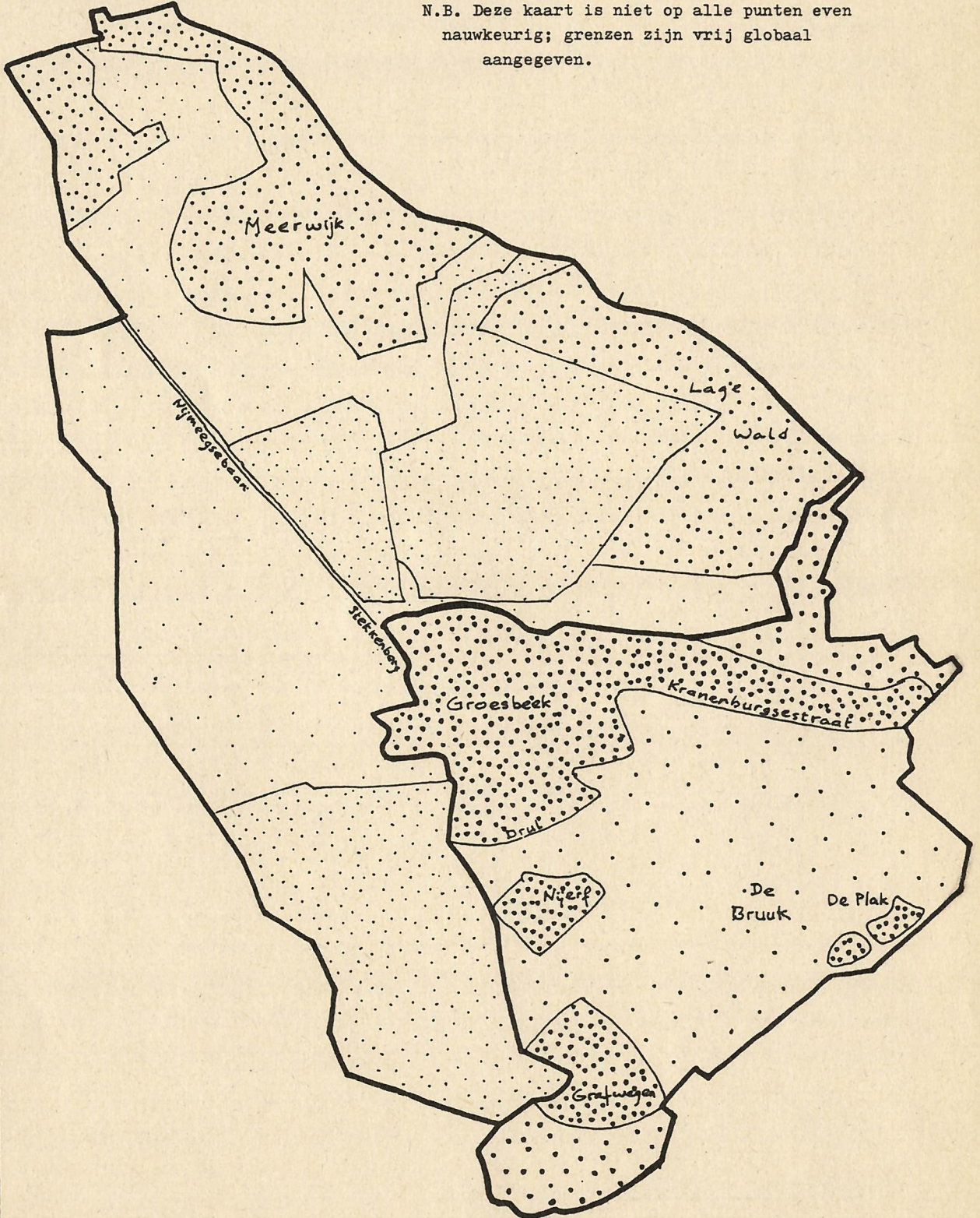
Grondgebruiksgrenzen

3 De grans tussen Nederrijkswald en Heerlijkheid was een grens tussen verschillende administratieve eenheden, zoals een ge-

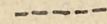
GRONDGEBRUIK IN DE HEERLIJKHEID GROESBEEK EN HET NEDERRIJKSWALD, 1750

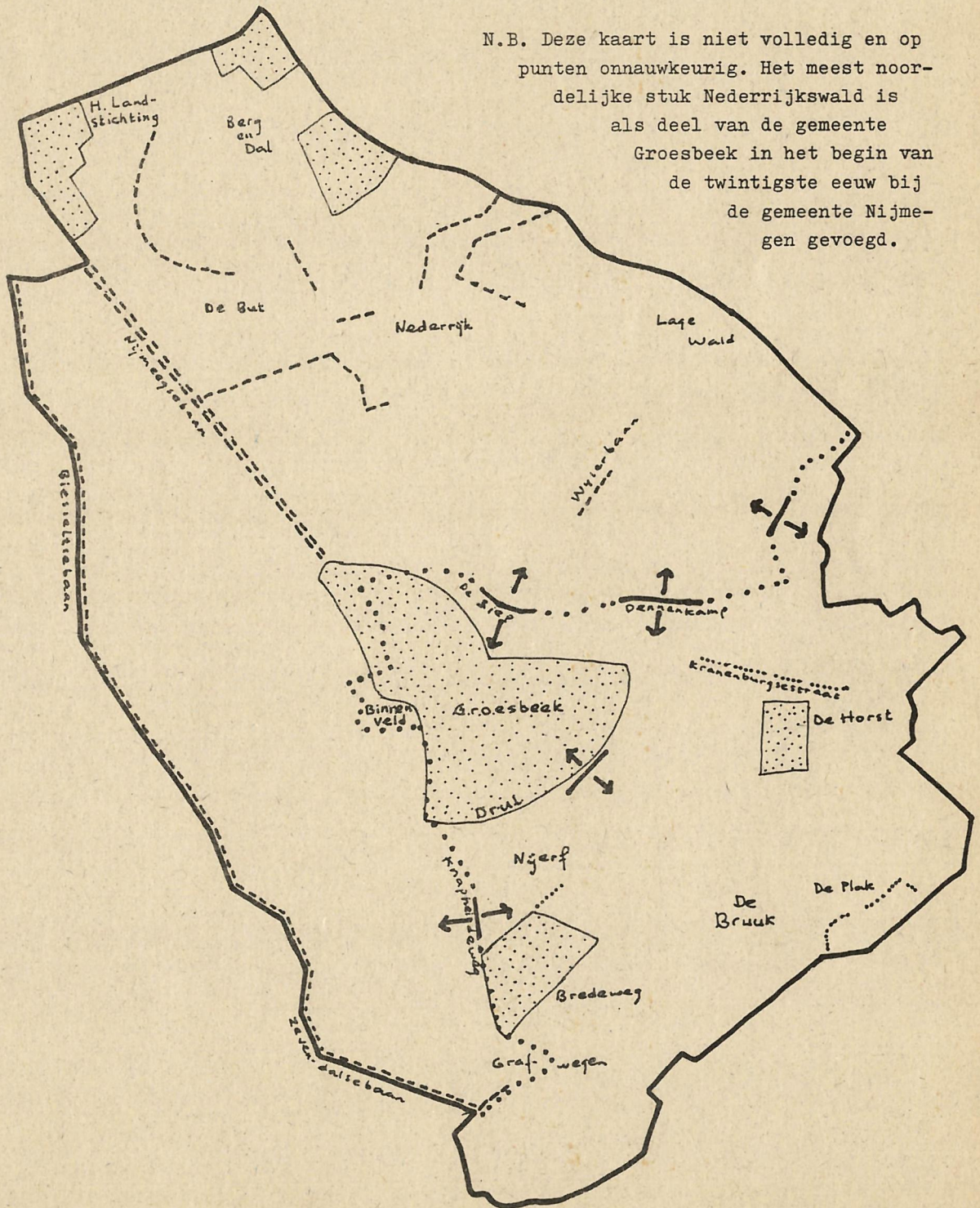
N.B. Deze kaart is niet op alle punten even nauwkeurig; grenzen zijn vrij globaal aangegeven.

ENIGE OVERBLIJFSELEN VAN VROEGERE ADMINISTRATIEVE- EN GRONDGEBRUIKSGRENZEN

- huidige bebouwde kom
- huidige gemeentegrens
- voormalige grens Heerlijkheid Groesbeek - Nederrijkswald
- overgangen van parceleringen en/of bebouwingsdichtheid op voormalige grens Nederrijkswald - Heerlijkheid en Groesbeekse bouwlanden - Groesbeekse gemeent
- reliëfverschil op voormalige grens van bouwland
- wal op voormalige administratieve- of grondgebruiksgrenzen

N.B. Deze kaart is niet volledig en op punten onnauwkeurig. Het meest noordelijke stuk Nederrijkswald is als deel van de gemeente Groesbeek in het begin van de twintigste eeuw bij de gemeente Nijmegen gevoegd.

meentegrens nu. Naast zulke administratieve grenzen waren er ook grondgebruiksgrenzen. Het grondgebruik in de Heerlijkheid heeft eeuwenlang, tot diep in de 19e eeuw weinig wijzigingen ondergaan. De landbouw slokte bijna alle ruimte op. Akkers lagen rond het huidige centrum van Groesbeek, langs De Brede-weg en De Grafwegen, op De Plak en langs de Kranenburgsestraat. Om de akkers vruchtbaar te houden werd er koeiemest vermengd met heideplaggen op het land gebracht. Alles draaide om deze mestvoorziening. Voor het heideplaggen steken en het weiden van het vee had men een groot oppervlakte nodig. Dat was hier de Groesbeekse "gemeynt", gelegen tussen de Kranenburgsestraat, Groesbeek, Bredeweg/Grafwegen en De Plak. Het laagste deel van het gebied was zo nat dat daar geen vee geweid kon worden. Daar was hooiland. We kennen dat deel nu als De Bruuk (Groesbeekse meervoudsvorm van "broek" = drassig land). Van heide en hooiland werd jaar na jaar spul afgevoerd dat in de vorm van mest en plaggen op de akkers terecht kwam. De akkers kregen zo steeds organisch materiaal met voedselstoffen toegevoegd, terwijl er organisch materiaal met voedselstoffen aan heide en hooiland werd onttrokken. In de bodem is het resultaat van dit proces nog te zien. Op de plaatsen waar de akkers waren ligt een dik pakket zwarte aarde. Waar heide was is er maar een dunne laag humeuze grond aanwezig.

De lokatie van de akkers en de "gemeynt" werd niet toevallig gekozen. De oude akkers liggen alle niet te hoog, daar zouden ze teveel last hebben van verdroging, maar ook niet te laag waar het veel te nat was (zie de eerste kaart).

Met de komst van de kunstmest aan het einde van de 19e eeuw werd de heide overbodig, en kon deze zelf ook ontgonnen worden tot bouw- en weiland. De voormalige grenzen tussen het heidegebied en de oude bouwlanden zijn nog te herkennen door overgangen in parcelering en soms door verschil in mikro-reliëf. De oude bouwlanden zijn namelijk door het opbrengen van de plaggen waarin ook zand zat in de loop der tijden opgehoogd. Echt sprekende voorbeelden van hoge akkers zijn er niet in Groesbeek. De meeste oude bouwlanden zijn onder de bebouwing verdwenen. Voor de oplettende kijker zijn deze situaties hier en daar nog wel te herkennen, bijvoorbeeld op de Kranenburgsestraat en op De Plak.

Het Nederrijkswald werd in de late Middeleeuwen verwaarloosd.

6 Dit leidde er onder andere toe dat de grenzen slecht afgeba-

kend werden waardoor omringende administratieve eenheden met name de Heerlijkheid Heumen en het Schependom Nijmegen en zoals we al zagen ook de Heerlijkheid Groesbeek stukken van het Nederrijkswald inlijfden. Nog tussen 1570 en 1670 "verdwenen" er honderden hektaren waldgrond. Sinds 1670 is met behulp van betrouwbare landopmetingen een einde gekomen aan het krimpen van het Wald. In deze tijd begint men ook weer met een serieuze exploitatie van het bos. Na 1650 werden delen van het Nederrijkswald in het Lage Wald en De Meerwijk aan partikulieren uitgegeven. Het meest vruchtbare deel van de rest van het bos gelegen op de hellingen ten noorden en ten zuiden van Groesbeek werd in 1709/10 opnieuw ingedeeld. De wal die om dit deel werd aangelegd markeerde de grens met andere administratieve eenheden. Langs de Biesseltse- en Zevendalsebaan en het voorste stuk van de Knapheideweg ligt hij er nog. Op andere plaatsen gaf de wal een overgang van grondgebruik aan, bijvoorbeeld langs de Wylerbaan. Aan de linkerzijde bevond zich bos, aan de rechter bouwland. Van deze wal is nog een klein deel intact. Ten noorden van Groesbeek in het bos van De But en 't Nederrijk zijn dit soort wallen ook nog aanwezig. Bij de aanleg markeerden ze de overgang van produktiebos naar gedegenereerd "opgegeven" bos dat meer weg had van heide.

Niet alle grond van het Nederrijkswald was dus in exploitatie. Bovenop de stuwwal vonden de autoriteiten de bodem te schraal om voor houtproduktie te kunnen dienen. Langs de Nijmeegsebaan die toen nog niet overging in de Nieuweweg, maar vanaf Nijmegen komende nog via De Stekkenberg naar de kom van het dorp liep, was een strook hei. Zo'n onnutte strook lag ook tussen de landerijen van de boeren aan de Kranenburgsestraat en het uitgegeven land ten zuiden van de Wylerbaan. Ook De Siep was vergelijkbaar. Op deze slecht beheerde gronden, gelegen aan de grens van het Nederrijkswald, bleek vestiging mogelijk. Langs De Stekkenberg waren het de allerarmste mensen die hier zonder officiële toestemming een gat in de grond groeven om in te wonen. Ze leefden van wat bos en heide opbrachten. Op De Dennenkamp waren het enkele keuterboertjes die het gingen proberen. In de Siep vonden keuterboertjes en mensen zoals die op de Stekkenberg woonden hun domicilie. Op De Dennenkamp en in De Siep is nog steeds aan de percelering en aan de lokatie van de huizen te zien dat er

7 hier van een grenssituatie sprake was.

Grenzen worden gemaakt

Dit is een historisch verhaal. We zouden bijna vergeten dat er nu ook grenzen gemaakt worden. De rijks- en gemeentegrens zijn star. Die zullen niet snel veranderen. Moderne meettechnieken verhinderen dat er verschil van mening kan ontstaan over het verloop ervan. Maar grondgebruiksgrenzen zijn volop in beweging. Vroeger veranderden de grenzen tussen akkers, broek en heide eeuwenlang nauwelijks. Nu is het grondgebruik voor zover dat in agrarische produktie is, veel wisselender. De landbouw staat ook veel meer grond af aan andere funkties, zoals wonen (denk bijvoorbeeld aan Nijerf) en recreëren (sportpark-Zuid enkele jaren geleden, nu het golfterrein). Grenzen verschuiven het agrarisch gebied in..

Het is aardig als er bij het maken van nieuwe grenzen rekening wordt gehouden met oude grenzen. Soms is het een kleine moeite een nieuwe grens samen te laten vallen met een oude. Dingen die een oude grens karakteriseren zoals een bomenrij, een wal of een overgang in soort verkaveling, kunnen dan blijven bestaan en een extra betekenis aan de nieuwe grens geven.

Paul Thissen

WERKGROEP MILIEUBEHEER IN OVERLEG.

Hoe belangrijk overleg voor een milieugroepering kan zijn, heeft het bestuur van de Werkgroep reeds verscheidene malen ervaren, zo ook in de afgelopen maanden. Met twee voorbeelden uit de bestuurspraktijk wordt aangegeven, welke positieve werking van overleg uit kan gaan. Terzijde moet echter worden opgemerkt dat helaas niet alle acties in goed overleg kunnen worden afgehandeld.

Allereerst bestaat er een regulier overleg tussen de WMG en de gemeente Groesbeek. Daarin wordt door ten minste twee leden van het bestuur van de Werkgroep deelgenomen, terwijl de gemeente door wethouder Nillessen en één of meer ambtenaren is vertegenwoordigd. Vele vragen en problemen met betrekking tot natuur en milieu die de gemeente aangaan, worden tijdens dit overleg over en weer beantwoord, resp. opgelost.

Eén van de vragen in het gemeentelijk overleg van de afgelopen maanden betrof inzage in de Hinderwet-vergunning voor Tio, een galvaniseerbedrijf op het industrieterrein. Toen bleek dat de vergunning in kwestie wel verleend doch op het gemeentehuis zoek was, begon het bestuur méér dan geïnteresseerd te raken in het reilen en zeilen van het bedrijf. Uiteindelijk kwam de HW-vergunning dankzij medewerking van de eigenaar van Tio toch nog boven water, doch deze verschaftte niet het nodige inzicht om de geresen verdenkingen weg te nemen. Galvaniseren kan immers een milieuvervuilende activiteit zijn, waarbij onder meer giftige zware metalen worden gelocst. De inmiddels verontrust geraakte Tio-eigenaar heeft de Werkgroep tenslotte maar uitgenodigd voor een gesprek met rondleiding door zijn bedrijf, van welke gelegenheid dankbaar gebruik is gemaakt. De ontstane spanningen konden tijdens het bezoek grotendeels worden weggenomen. Er resteren nog twijfels met betrekking tot de actualiteit van de inhoud van de vergunning, die in 1972 is afgegeven. Dit temeer nu gebleken is dat het bedrijf zich redelijk aan de stand van de techniek heeft kunnen aanpassen en waarschijnlijk veel minder vervuild dan in de vergunning is toegestaan. De contrôle c.q. handhaving van vergunningeisen is echter een punt van discussie, hetgeen in het gemeentelijk overleg spoedig aan de orde zal komen.

9 Een andere overlegsituatie die voor de WMG tot dusver zinvol is

gebleken, is die met de Golfbaan Het Rijk van Nijmegen B.V. Vanaf het begin van de plannen voor een golfbaan in Groesbeek is de Werkgroep gesprekspartner. Op een aantal vergaderingen zijn de bedoelingen en standpunten duidelijk op tafel gelegd, zó dat afgelopen januari het bestemmingsplan "Golfbaan Groesbeek" zonder bezwaren van de WMG door de gemeente is vastgesteld. Dat ondanks dat de vinger aan de pols moet worden gehouden bleek toen een aanvraag voor het oprichten van een drie tot vijf meter hoog hekwerk rond een aan te leggen oefenbaan (de zgn. driving range) ter inzage lag. Van een dergelijk hekwerk was in het overleg geen sprake geweest en realisatie ervan zou de voorgestane openheid van het landschap ter plaatse ernstig kunnen frustreren. Het bestuur heeft in deze situatie dan ook niet geaarzeld bezwaar te maken tegen onderhavige vergunningaanvraag. Dat was j.l. 22 jan. Spoedig daarop is door de Golfbaan B.V. het overleg over deze kwestie heropend, hetgeen er toe heeft geleid dat het WMG-bezwaar volledig kon worden ingetrokken. Ten eerste is het hekwerk niet in strijd met het voornoemde bestemmingsplan en ten tweede zal al het mogelijke worden gedaan het visueel in te passen in het omringende landschap. Bovendien kreeg het bestuur van de B.V. de garantie dat er op het totale terrein van de golfbaan geen andere hekwerken zullen worden geplaatst buiten een normale afrastering van \pm 1.20m hoog van het gebied. Tot zover een illustratie van overlegsituaties, waarin het bestuur van de Werkgroep met goed resultaat aan de milieuweg heeft getimmerd. Houden zo!

BON voor een jaarabonnement à f15,- op het Groesbeeks milieu-journaal:

Ik geef me op:

naam _____

adres _____

woonplaats _____

Ik betaal met de acceptgirokaart die ik toegestuurd krijg en ontvang dan vier nummers per jaar.

Iedereen die in de natuur rondzwerft zal grenzen zien: grenzen in de begroeiing, grenzen in het landschap, grenzen in grondsoorten, grenzen in territoria.

Hier ligt een maisakker, daar een bosrand, de heuvels gaan ginds over in een vlakke, lemige grond gaat over in venige. Het territorium van dit roodborstje loopt tot bij die eik.

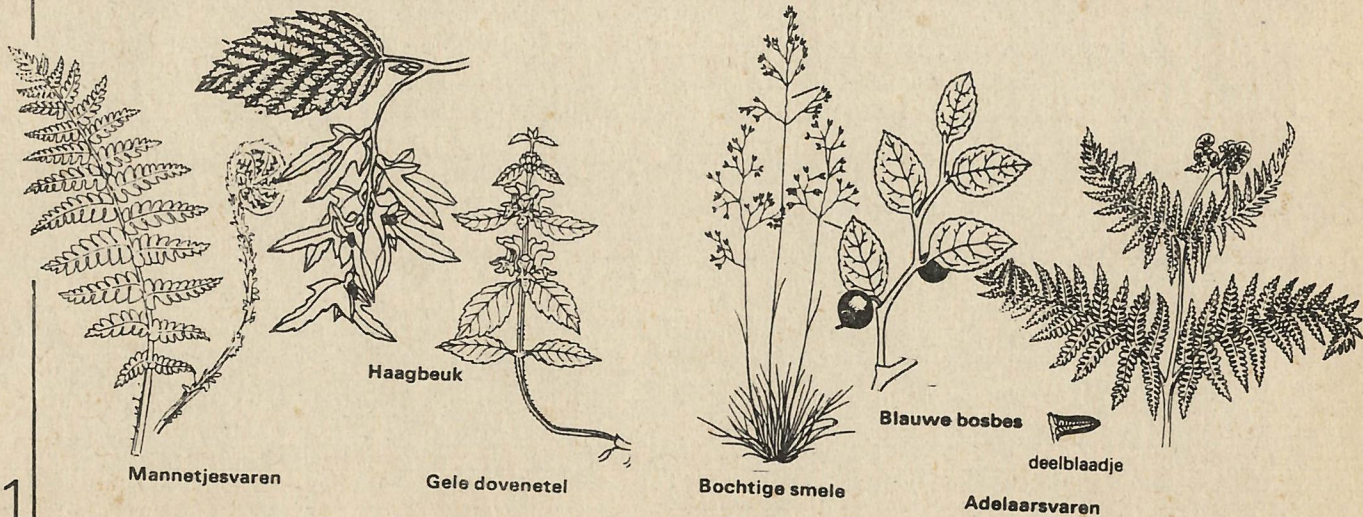
Er zijn overal grenzen en heel veel soorten. Om de bomen in het bos te kunnen blijven zien, zullen we ons in dit artikel beperken tot grenzen tussen begroeiingen. Hierover is al genoeg te vertellen.

twee soorten grenzen

Wie boven aan de Zevenheuvelenweg het bekken van Groesbeek overziet, zal allerlei percelen zien die van elkaar verschillen door kleur en structuur. Op een perceel groeien bijvoorbeeld lichtgroene kortgemaaide grassen, op het andere staan donkergroene aardappelen met hun grove bladeren. Tussen deze soorten begroeiingen loopt een scherpe grens, ook wel opeenhopingsgrens genoemd.

Wanneer we bij de Duivelsberg van boven naar beneden lopen, zien we een andere soort grens. Bovenaan vinden we een Beuken-Eikenbos, een bostype van arme, droge gronden met een typische onderbegroeiing van Adelaarsvaren, Bosbes? Bochtige Smele en Pijpestrootje; onderaan de helling waar het veel natter en voedselrijker is, vinden we het Eiken-Haagbeukenbos, waar soorten als Bosandoorn, Gewoon Nagelkruid, Mannetjesvaren en Gele Dovenetel opvallen.

De overgang van het ene en het andere bostype is heel geleidelijk; er is geen scherpe grens waar te nemen. Zo'n geleidelijke grens noemt men ook spreidingsgrens.

Hoe ontstaan beide soorten grenzen

Om met scherpe grenzen te beginnen, kunnen we dit het best duidelijk maken aan de hand van een voorbeeld. Stel we hebben een mooi gelijkmatig begroeid weiland, waar de begroeiing wat samenstelling en hoogte overal het zelfde is. De eigenaar ervan besluit om de helft als maisakker te gaan gebruiken.. Hij ploegt de helft om en zaait deze in met mais, na een flinke mestgift. Er ontstaat een scherpe grens. Wat is er eigenlijk gebeurt.

Aanvankelijk was het milieu, waarin de grassen leefden overal hetzelfde: overal heerste een zelfde microklimaat. Dat milieu veranderde plotseling in de helft van het perceel door het ploegen en mesten. Het nieuwe milieu was zeer geschikt voor het kiemen en groeien van akkerbouwgewassen als mais. Uit dit voorbeeld wordt duidelijk dat een plotselinge verandering van het milieu leiden tot een scherpe grens.

Laat men na zo'n storing de natuur weer zijn gang gaan en pikt men het oude beheer van begrazing met vee weer op dan verandert de maisakker weer. Eerst vestigen zich onkruiden, die de kiemende maisplanten overwoekeren, later worden ook zij weer vervangen door grassen. De oude situatie herstelt zich in de loop van een tiental jaren weer goeddeels. De grens vervaagd en verdwijnt dus weer.

hetzelfde zien we na een bosbrand. Aanvankelijk ontstaat er na deze storing een scherpe grens. Op de plaats van de brand ontwikkeld zich eerst een heide, die na verloop van vele jaren weer verandert in een bos.

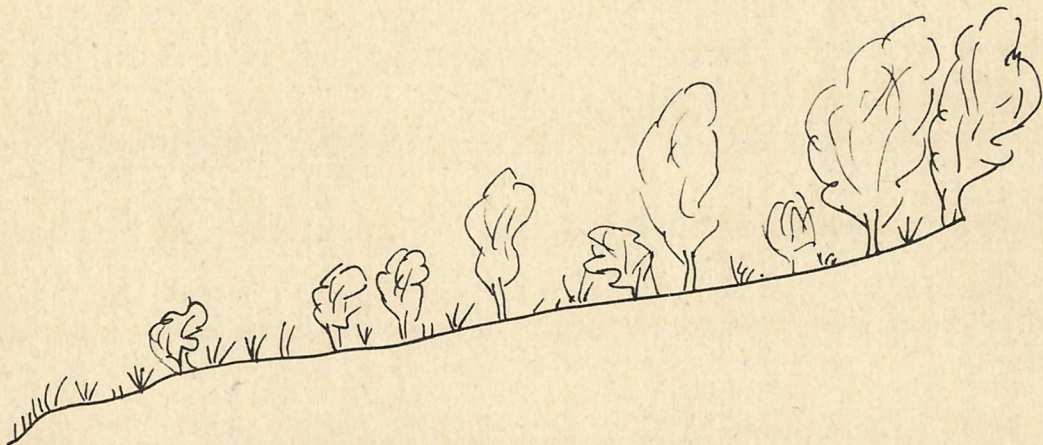
Een scherpe grens gaat dus verloren, wanneer een storing die de verschillen in milieu weer moet bewerkstelligen, achterwege blijft

Hoe een geleidelijke overgang ontstaat, zien we als we ons gelijkmatige weiland op een helling leggen. Doordat het regenwater van boven naar beneden zakt, zal het bovenaan de helling droger worden en beneden natter. Voedingsstoffen die in het water oplossen, spoelen bovenaan de helling uit en komen beneden terecht. Hierdoor wordt bovenaan de helling de bodem armer en beneden rijker aan voedingsstoffen.

De plantengroei verandert met het milieu bovenaan ontwikkelt zich een vegetatie die bestaat uit soorten, die aangepast zijn aan droge, voedselarme omstandigheden; beneden een begroeiing die hoort bij natte, voedselrijke milieus. Tussen beide uitersten gaat het ene type geleidelijk over in het andere. Er is een spreidingsgrens ontstaan.

Kenmerkend voor deze situaties is dat die pas na een jarenlange ontwikkeling tot stand komt en ook behouden blijft. We hebben dus te maken met een stabiele situatie. Dit in tegenstelling wat we bij scherpe grenzen gezien hebben.

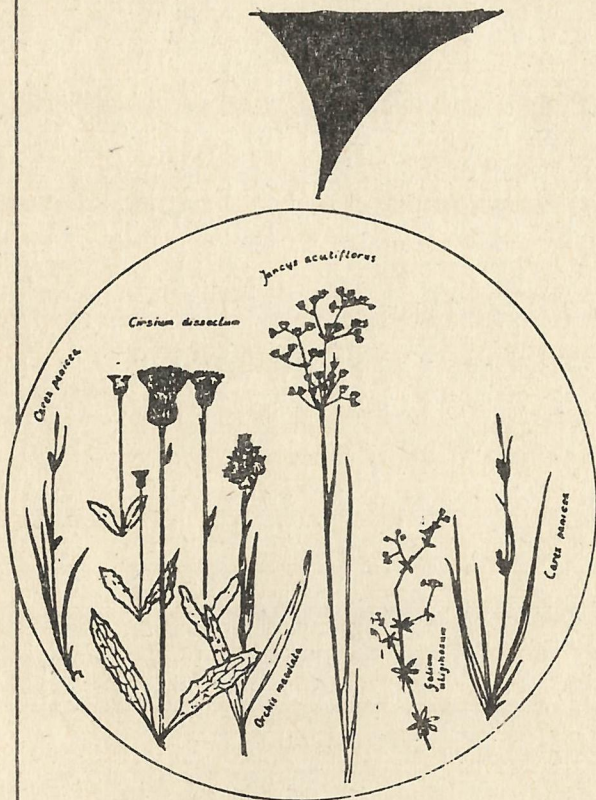
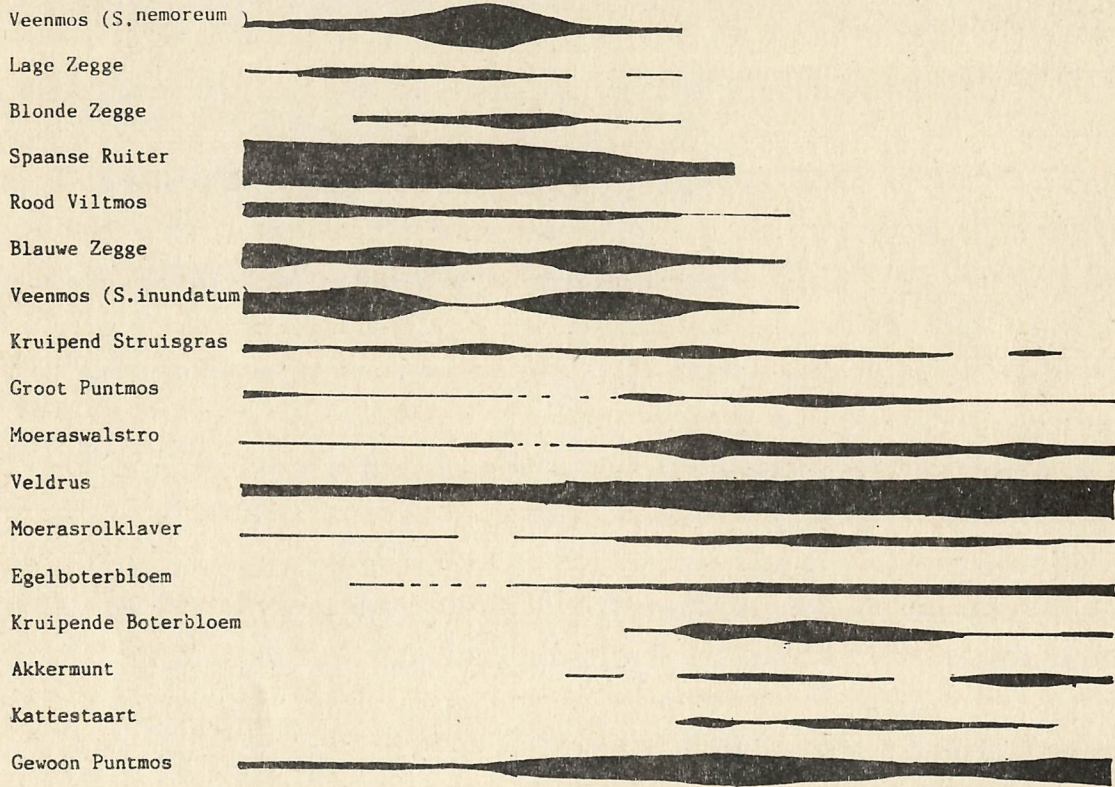

Voorbeeld van een spreidingsgrens in een begroeiing (Naar Westhoff)

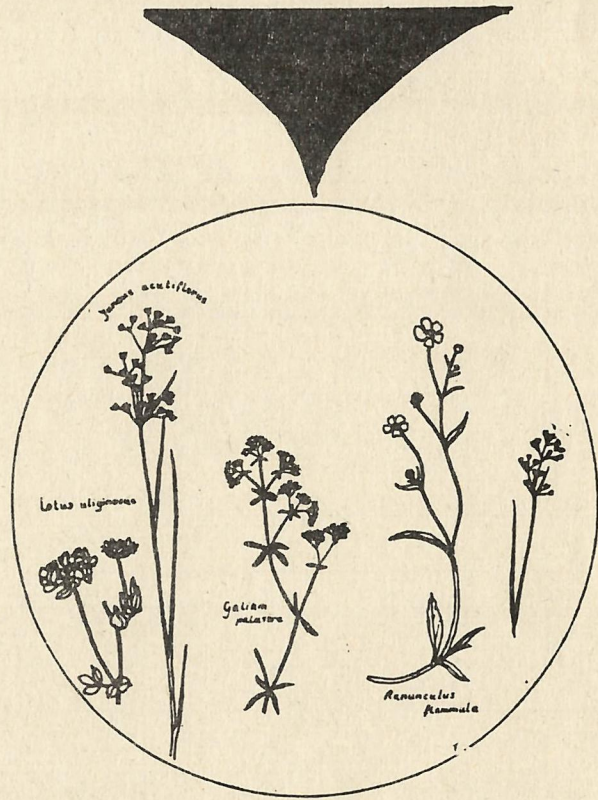
Hoe ziet een scherpe grens eruit

De aandachtige lezer zal na het voorafgaande misschien denken dat de mens altijd scherpe grenzen aanbrengt, dat wil zeggen storingen teweeg brengt en dat natuurlijke processen altijd tot stabiele omstandigheden, dat wil zeggen geleidelijke overgangen leiden. Hoewel dit vaak opgaat, is het niet juist. Vooral in het verleden was de mens juist vaak een stabiliserende faktor, die gradiënten schiep en zo de natuur verrijkten. Aan de andere kant komen in natuurlijke omstandigheden ook storingen voor, die leiden tot scherpe grenzen. Vaak komen die storingen regelmatig terug, zodat de grens stabiel wordt en dus niet verdwijnt.

Het soortenverloop bij een scherpe grens in de Bruuk.

Enkele vertegenwoordigers van het Blauwgrasland

Enkele soorten van de Veldrusgemeenschap

In de Bruuk vond ik tijdens het onderzoek dat ik daar verricht heb een voorbeeld van. Het lag midden in een blauwgrasland. Binnen 1 meter veranderde de vegetatie van een Blauwgrasland-type naar een Veldrusgemeenschap-type. Het eerste lag op een bultje, het tweede in een kommetje

De prachtige scherpe grens tussen beide begroeiingstypen werd veroorzaakt door water. 's Winters en in voor- en najaar stond er water in het kommetje. Het kwam nooit hoger dan een bepaald peil. De planten waren dan ondergedompeld: alleen planten die dat konden verdragen. De planten op de bult hadden hier geen last van, zodat zich hier een heel andere begroeiing kon ontwikkelen.

Met behulp van kleine vegetatieopnamen (25X25cm), die achter elkaar gelegd werden, is de vegetatie van deze beide typen met de scherpe grens erin beschreven. Van de belangrijkste soorten zijn de resultaten hieronder grafisch weergegeven. De totale lengte van de beschreven strook is 4 meter.

De grens, die we zo duidelijk in het veld zagen, is ook op het plaatje mooi te zien. (bij het pijltje). Veel soorten die op de bult groeien en daar in grote hoeveelheden voorkomen (dikke lijn), houden plotseling op. Bij de soorten van de bult, zien we iets dergelijks. Toch is de plaats van verdwijnen niet bij alle soorten hetzelfde en er zijn zelfs soorten (Veldrus en Gewoon Puntmos), die zowel op de bult als in het kommetje groeien. Er zijn zelfs soorten, die op het grensvlak optimaal voorkomen, zoals Moeraswalstro en Groot Puntmos.. Bij nadere beschouwing blijkt de scherpe grens toch niet zo scherp te zijn als we eerst dachten. Het is dan ook niet verwonderlijk dat men liever van een ophopingsgrens spreekt.

Henny Brinkhof

literatuur:

Henny Brinkhof en Ingrid Claessen, 1979. Graslandvegetaties en hun bodem. Doctoraal verslag, Botanisch laboratorium. Kath Universiteit Nijmegen

Westhoff, V, 1970. Wilde Planten. Ver. tot behoud van Natuurmonumenten, 's Graveland.

HET IS VOORJAAR,
 PLANTEN GROEIEN, DIEREN ZIJN AKTIEF
 HOE 'WETEN' PLANTEN EN DIEREN NU WANNEER ZE
 AKTIEF MOETEN WORDEN? KUNNEN ZE KLOKKIJKEN?
 EEN KORTE BESCHOUWING

Het lijkt erop alsof de winter alweer lang achter ons ligt. Toch is het nog maar 6 weken geleden dat de Elfstedentocht werd verreden. De natuur was toen in rust, in afwachting van betere tijden, het voorjaar.

Nú is het leven in de natuur in volle gang gekomen. Het gras is weer groen. Herinnert u zich het bruingele gras nog? De planten groeien hard, sommigen staan al in bloei. Knoppen van struiken en bomen barsten open.

Ook de dieren zijn weer actief. Met name de vogels vallen op met hun zang. Al rond 10 maart heb ik de eerste fitis horen zingen. Voor vogelaars betekent dit het eigenlijke begin van de lente.

Hoe weten al die planten en dieren nu wanneer ze actief moeten worden?

Welke factoren spelen een rol?

We weten allemaal dat de temperatuur belangrijk is. De gemiddelde temperatuur in maart ligt tussen de 4,5 - 5°C. In april is dat rond 8°C en in mei is het kwik opgelopen tot circa 12°C.

Maar niet alleen de temperatuur, ook de daglengte (het aantal uren licht per dag) is toegenomen en met deze het aantal uren zon per dag.

Om met de platen te beginnen; het wordt bijvoorbeeld het moment van groei bepaald?

Het is zo dat een plant meerdere inwendige biologische 'klokken' bezit.

Hoe deze precies werken is nog niet ontdekt, maar wel is bekend dat ze reageren (d.w.z. aflopen of bijgesteld worden) op licht en/of temperatuur.

De ene klok (laten we deze 'de slinger' noemen) bepaalt wanneer de start van de groei plaatsvindt en is gevoelig voor licht (met name de daglengte), maar ongevoelig voor de temperatuur.

De andere ('de zandloper'), bepaalt hoe lang een gebeurtenis duurt en is gevoelig voor de temperatuur en ongevoelig voor licht.

Een samenspel van deze twee zorgt voor de juiste timing. Dit is mooi geregeld, want als bijvoorbeeld 'de slinger' wél temperatuurgevoelig zou zijn, dan zou het kunnen gebeuren dat de groei gestart wordt op een warme dag midden in de winter, met alle rampzalige gevolgen van dien.

De temperatuurgevoeligheid van 'de zandloper' heeft als groot voordeel dat ingespeeld kan worden op variaties in de groeiomstandigheden.

Bij een hogere temperatuur neemt de groeisnelheid toe, totdat de optimumtemperatuur bereikt is, waarbij de aanwas het grootst is. Overigens is er een minimumtemperatuur nodig om groei te laten plaatsvinden én er is een maximumtemperatuur, waarboven de groei geheel stopt. Deze temperaturen zijn bij iedere plant anders. Woestijnplanten hebben uiteraard een veel hogere optimumtemperatuur dan poolplanten.

Dus de start van de groei wordt dus door de daglengte bepaald. Ook het tijdstip van de bloei wordt erdoor bepaald. Zo heb je de zogenaamde korte dag-planten, zoals bepaalde viooltjes en tabak- en aardappelplanten, die alleen bij minder dan 12 u licht per dag bloeien en lange dag-planten zoals sla en koolsoorten, die voor de bloei meer dan 12 u licht per dag nodig hebben.

Momenteel staan voorjaarsplanten, zoals de Bosanemoon, in bloei. In het bos bloeien deze planten vóór het blad aan de bomen zit. Hierdoor krijgen ze nog genoeg licht.

Ook de dieren hebben inwendige biologische klokken, waarvan de exacte werking niet precies bekend is. Ook hier is licht (m.n. de daglengte) de belangrijkste regelende factor. Indirekt spelen het klimaat, temperatuurcycli en het voedselaanbod een belangrijke rol.

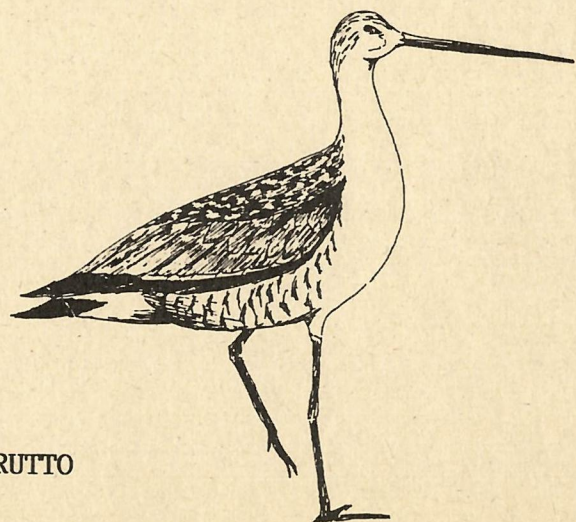
Vaak zorgt een bepaalde daglengte voor de start van een activiteit. De inwendige klok zorgt ervoor dat het een bepaalde tijd duurt (vergelijk met een zandloper). Onafhankelijk van de temperatuur trekt bijvoorbeeld de hermelijn in de winter een witte jas aan en in de zomer een bruine.

Vele andere ritmes, bijvoorbeeld afgestemd op de maan, spelen bij bepaalde diersoorten ook een rol.

Eén dan de activiteiten die door de daglengte gestart wordt, is de trek van vogels. In het voorjaar trekken ze van hun overwinteringsgebieden naar de broedgebieden.

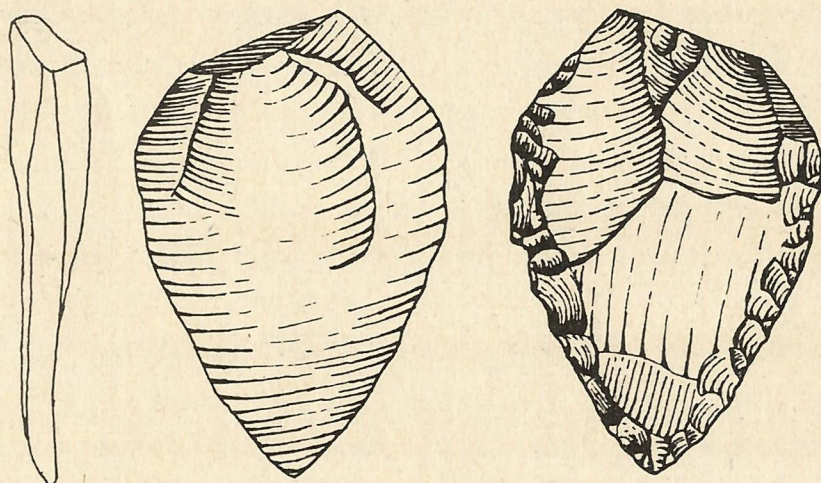
Zo zien we onder andere de uit het zuiden teruggekeerde Grutto weer in onze weilanden

Pieter Thissen

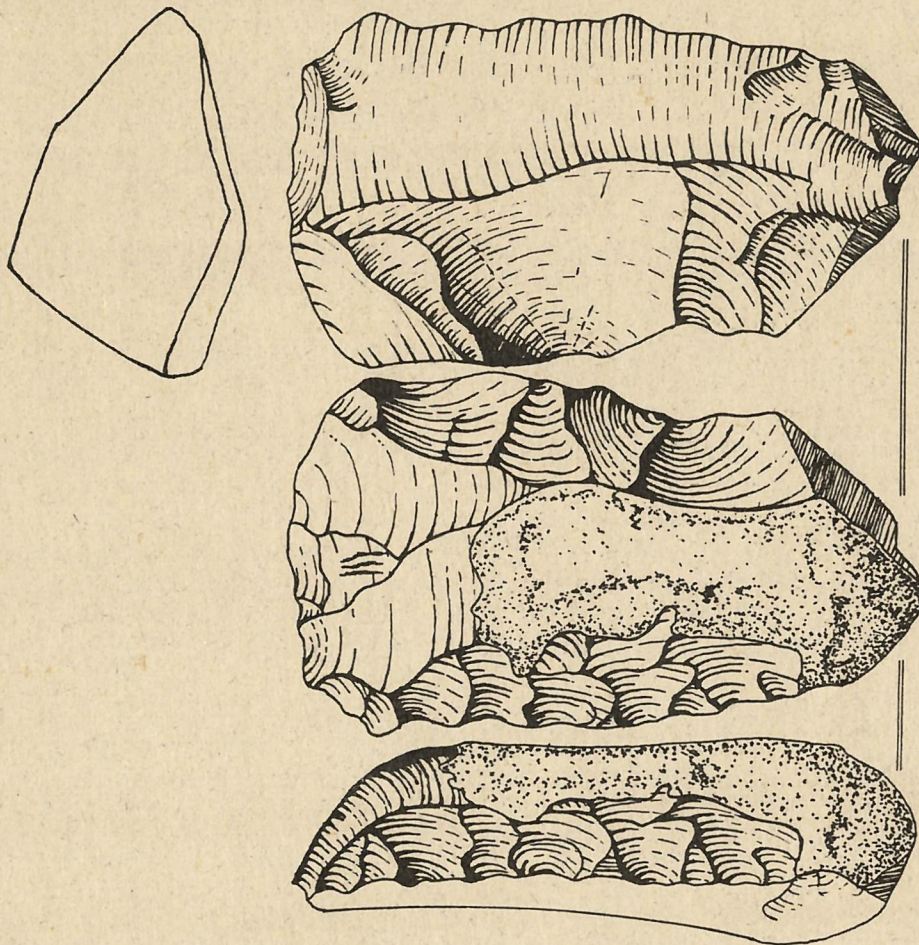

GRUTTO

We hebben de neiging te denken dat de aarde hier vóór de Romeinse tijd "woest en ledig" was. Hoe meer we echter weten van die periode hoe minder waar dat blijkt te zijn. Het zou best kunnen dat Groesbeek vóór het jaar nul al duizenden jaren vrijwel onafgebroken bewoond was. Huub Borst Pauwels draagt door zijn archeologisch veldwerk veel bij tot de kennis van "Groesbeek" in lang vervlogen tijden. In het volgende milieujournaal zal hij zijn licht laten schijnen over deze duistere periode. Hier zijn weer enkele afbeeldingen die Huub maakte van zijn vondsten.

Het artefakt hierboven is een bladspits. Dit is waarschijnlijk te dateren in het Neolithicum, de periode waarin de mens voor het eerst zijn eigen voedsel ging produceren, met andere woorden de tijd waarin de mens boer werd. Een vroegere datering van dit voorwerp is echter niet uit te sluiten. Het kan als bladspits hebben gediend. De vindplaats is een terrein waar al veel artefakten uit het Neolithicum zijn gevonden.

Dit is een afslagbijl uit het laat-Mesolithicum (ca. 6000 jaar voor Christus). Het Mesolithicum ging vooraf aan het Neolithicum. Anders dan in het Neolithicum leefde de mensen in het Mesolithicum zuiver van verzamelen (van knollen etc.) en jagen. Afslagbijlen worden beschouwd als de voorlopers van de gepolijste vuurstenen bijlen uit het Neolithicum. Van deze laatste groep zijn er al tientallen gevonden.

EN MILIEUGROEP AAN DE ANDERE KANT VAN DE GRENS

rijdags in de week na de Elfstedentocht hobbelen drie WMG-eden op de fiets van Groesbeek naar Frasselt. Het is al onker, maar toch zijn de verschillen tussen het land aan e Groesbeekse kant van de grens en het Kranenburgse land erkbaar. Er is op het Duits naar verhouding weinig bebouing. Veel van wat er staat is agrarisch.

We zijn op weg naar Gaststätte Lenz in Frasselt. Daar zal e Kranenburgse buurvereniging van de Werkgroep Milieubeheer roesbeek vanavond bijeenkomen. Onze bedoeling is om kennis e nemen van haar activiteiten, en een eerste afspraak te aken over het buurfeest dat op het eind van de zomer in roesbeek zal plaatsvinden. Vorig jaar was het "Nachbarfest" an de gemeenten Kranenburg, Groesbeek en Ubbergen in Kraenburg. Toen bemanden de WMG en de "Bund für Vogelschutz" amen een stand op de informatiemarkt. Het was daar de enie samenwerking -hoewel in de haast tot stand gekomen- tusen Nederlandse en Duitse groepen. Dit jaar willen we het eter voorbereiden.

n het nevenzaaltje van Gaststätte Lenz begint de bijeenkomst et een verhitte discussie tussen de informele leider van de okale groep uit Kranenburg en een vertegenwoordiger van het verkoepelende "Kreisverband" van de Deutsche Bund für Vogelchutz. De verhouding tussen beide groepen is ongeveer dezelfde als de relatie tussen de WMG en de Gelderse Milieufederatie. De discussie die steeds meer ruzie-achtige trekjes krijgt aat over iets vrij onbenulligs. Omdat geen van beiden wil oegeven komt men er niet uit. Een weinig verkwikkelijk hoor- n kijkspel waar wij niet voor gekomen zijn. Na een uurtje ragen we of we niet hiernaast in de kroeg met wat mensen van e groep kunnen afhandelen waarvoor we gekomen zijn. Geluk- ig kan dat. Met een viertal jeugdige leden, onder het genot an Hannen Alt, zitten we even later rond de Stammtisch. Dit s hun verhaal.

e Deutsche Bund für Vogelschutz is een landelijke vereniging et een wat misleidende naam. Haar activiteitskale is veel

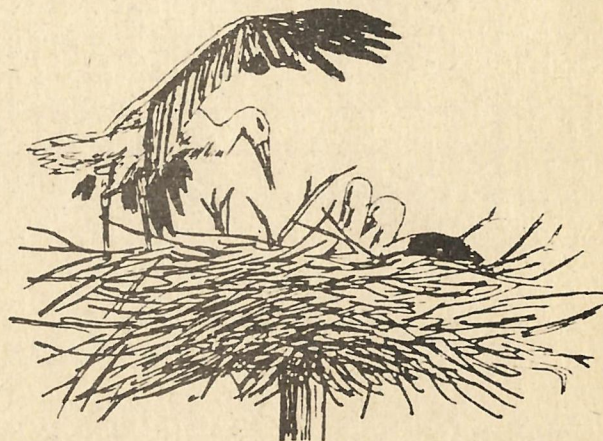
De Ortsgruppe Kranenburg is een onderdeel van het Kreisverband Kleve. In de Kreis zijn nóg enkele groepen actief. De Kranenburgse groep heeft ruim 60 leden, waarvan er 15 tot 20 actief zijn. Er zit nog steeds een kleine groei in het ledental. Over het algemeen funktioneert de vereniging goed.

De Ortsgruppe is op drie fronten actief. De grootste poot van activiteiten is de natuurstudie en het natuurbeheer. Er is elk jaar bij de Sieben Quellen een amphiënoverzektaktie, er zijn kleine terreintjes in beheer, kerkuilenkasten worden opgehangen, men telt zwaluwen, knot wilgen, probeert de vleermuizenstand te verbeteren, etc. Op het moment slokken de voorbereidingen voor het aanleggen van een plasje op een gepacht terrein veel energie op. De aanvraag voor een vergunning is in achtvoud de deur uitgegaan, en gaat nu rond langs de twaalf instanties die hun goedkeuring moeten hechten aan het plan.

Een tweede activiteitenkluster is informatie. Er wordt regelmatig een gratis blad uitgegeven, dat huis-aan-huis wordt verspreid. Financieel is dit mogelijk door een flinke subsidie op de materiaal- en drukkosten van groottuinder Willemse te Kranenburg. In ruil kan Willemse voor niets adverteren in het blad. Misschien een ideetje voor Hofmans. Als hij het milieujournaal betaalt kan hij zijn hofeieren in dit blad als natuurzuiver aanprijzen. Hoewel?! Verder wordt informatie verstrekt tijdens bijzondere gebeurtenissen, zoals het Nachbarfest/buurfeest.

De laatste tak van activiteiten is het volgen en beïnvloeden van overheidsbeleid voor zover dat van belang is voor het lokale milieu. Zo is men bezig om het voornemen van de gemeente om een baggerstortplaats op een orchideeën veldje in te richten in een wat bloemvriendelijker richting bij te buigen. Er is overigens niemand in de gemeenteraad die in zo'n geval voor de Bund für Vogelschutz spreekt.

De verstandhouding van leden van de groep met boeren en jagers is gespannen. Achtergrond hierbij is onder andere dat de ganzen streng beschermd worden. In tegenstelling tot in Nederland mag er absoluut niet op ganzen gejaagd worden. Jagers boos, en boeren ook boos omdat die beperkte schade ondervinden door het grazen van de ganzen.

Veranstaltungen 1986

Aardig is trouwens dat de Kranenburgse VVV deze winter adverteerde met de enorme aantallen ganzen die bij Kranenburg in de Duffelt te zien waren. Er kwam een dagjestoerisme op gang van mensen uit het Roergebied die de massa's vogels weleens van dichtbij wilden zien.

Op onze vraag of er nog specifieke problemen of activiteiten in verband met de aanwezigheid van de staatsgrens waren, antwoordden de leden van de Bund ontkennend. Er is ook geen beoefening met de bio-bedrijven die aan de Groesbeekse kant van de grens ammoniak uitstoten die misschien de kwaliteit van het Reichswald aantasten.

Ons voorstel om dit jaar weer wat samen te doen tijdens het buurfeest viel in goede aarde. Men wil in elk geval samen een stand bemannen tijdens de informatiemarkt. Uitgewerkte ideeën zijn er nog niet, maar er is afgesproken dat binnen hun en onze vereniging het thema ter sprake zal komen en dat we daarna proberen definitieve afspraken te maken.

Gezien het feit dat het gesprek open en vriendelijk verliep, en dat bleek dat er veel overeenkomsten tussen hen en ons zijn moet het lukken iets aardigs te organiseren. Met de belofte contact te houden stapten we weer op onze fietsen richting Groesbeek.

Paul Thissen

Alle redom
vom
Naturschutz
WIR TUN
WAS!

De vorige keer bevonden we ons bij de Postweg, een onverharde weg aan de Nieuwe weg ter hoogte van de Siep.

Deze keer bevinden we ons in een heel ander deel van Groesbeek op een punt dat past bij het thema van dit milieujournaal.

"We staan deze keer aan het einde van een onverharde weg op een belangrijke grens, die eigenlijk helemaal geen grens is.

Een grens is iets dat verschillende zaken van elkaar scheidt. Vaak zijn ze zichtbaar door veranderingen in het land. Het kan ook zijn dat ze niet zichtbaar, maar hoorbaar of reukbaar, zoals de territoriumgrenzen van vele diersoorten. Scherpe grenzen zijn meestal het duidelijkst waar te nemen. Op de plaats waar we staan zijn er maar liefst 7, die over elkaar heen lopen. Toch is er niets bijzonders te zien, horen of te ruiken, zelfs niet voor een goede ruiker als een hond.

Er loopt een asfaltweg, die aan een weiland grenst, maar dat maakt deze grens niet bijzonder. De bosrand aan de overzijde van de weg is ook al geen bijzondere grens.

Ook het landschap verandert hier niet plotsling, maar juist geleidelijk. We bevinden ons aan de rand van het bekken van Groesbeek, een bekken dat op deze plaats langzaam overgaat in een stuwwal. Deze stuwwal vormt een onderdeel van de hoefijzervormige stuwwalketen, die Groesbeek omgeeft en die daar tijdens de voorlaatste ijstijd door het oprukkende ijs uit Scandinavië is opgestuwd.

De grondsoort aan beide zijden van onze grens is ook gelijk, evenals de zuurgraad van de regen, het klimaat..

Er is niets bijzonders te ontdekken.

Ook de omgeving is niet bijzonder: enkele meters voor ons loopt, zoals gezegd, een asfaltweg, die vanuit het Noorden naar ons toekomt, bij ons een knik maakt en vervolgens zijn weg vervolgt in Zuidwestelijke richting. Achter de weg begint een uitgestrekt bos. Via een groene toegangspoort tegenover ons heeft men toegang tot dit bos. De poort zit in een hek, dat moet voorkomen dat het wild binnen het bos blijft en niet het bouwland bezoekt aan deze zijde van de onzichtbare grens. Dit enigszins glooiende cultuurland is open. Hier en daar staan gebouwen en bomen. Weilanden wisselen af met maisakkers. Rechts van ons een maisakker, links een weiland. Zo'n 100 meter achter ons aan weerszijde van ons pad staan links en rechts ervan enkele boerderijen met hoge bomen ertussen. Hier wordt ons onverharde paadje verhard.

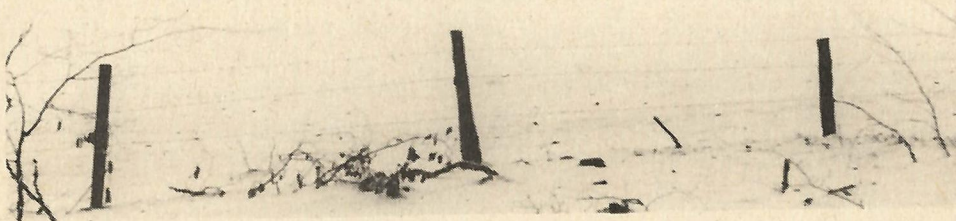
Een bord op de grens laat zien dat we hier inderdaad met een bijzondere grens te doen hebben nl. een papieren grens."

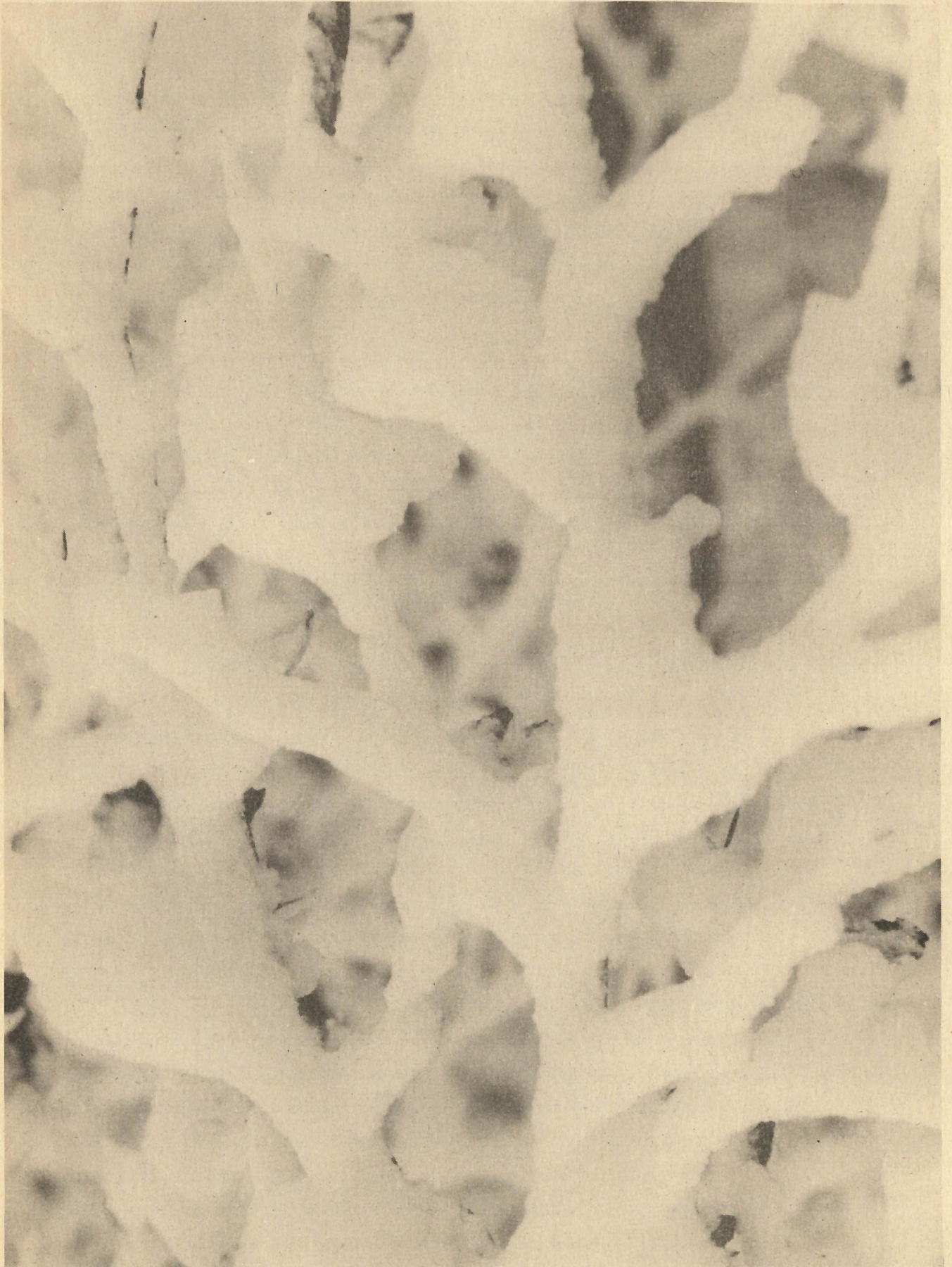
Zo dat was het voor deze keer. Oplossingen graag voor 1 mei opsturen naar de redactie van het Milieujournaal: Hobbemaweg 28, Groesbeek.

succes ermee.

Enkele sfeervolle foto's van winters Groesbeek door Herman Brinkhof. Hieronder de spoorlijn Kleef - Nijmegen in het Hoenderdal, en het Binnenveld vanaf de Wolfsberg. Rechts een detailopname van een besneeuwde boom.

Iedereen kan voor deze rubriek foto's inzenden. Onderwerp: natuur en landschap in en rond Groesbeek. Adresseren aan de redactie van het Groesbeeks Milieu-journaal.

INVLOEDEN VAN BUITEN DE GRENZEN.

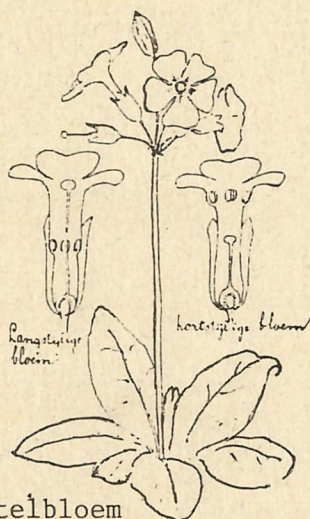
Als concreet voorbeeld van de betekenis van grenzen - en overgangen die daar altijd aan verbonden zijn - in de ekologie, hebben we gekozen voor De Bruuk. Allereerst is De Bruuk als natuurreservaat duidelijk begrensd. Daarnaast zijn er binnen De Bruuk grenzen die bepalen wat er groeit en bloeit. Grenzen die het één (onder-) scheiden van het ander, grenzen die doorgang verhinderen, grenzen die gesloten lijken te zijn, maar belangrijke dingen net niet kunnen tegenhouden. Om duidelijk te maken hoe één en ander met elkaar verband houdt, gaan we eerst eens kijken naar de basiscondities van De Bruuk.

De bodem van de Bruuk bestaat uit ongeveer 80 cm. dik lössleemdek. Dit lössleemdek is gelegen op een dik pakket grindrijk grof zand, waarin zich zeer onregelmatig kleilagen bevinden. Doordat zand sterk waterdoorlatend is, en leem watervasthoudend, d.w.z. weinig water doorlaat, bestaat de bodem van de Bruuk uit een watervoerende onderlaag, met daarop een afdekkende bovenlaag.

Deze grenzen in de bodem bepalen - samen met de ligging van de Bruuk in zijn omgeving, in sterke mate de waterhuishouding. Voor de betekenis van de Bruuk als natuurgebied is de waterhuishouding van groot belang. De Bruuk is een laag gebied, gelegen in het kombekken omgeven door de stuwwal en krijgt daardoor (ondergronds) aanzienlijke hoeveelheden water toegevoerd vanuit de stuwwal. In perioden met een neerslag-overschot is de aanvoer van grondwater naar de Bruuk groter dan de afvoercapaciteit van de watervoerende zandlaag. Hierdoor heeft het grondwater ter plaatse de neiging uit te treden. Men spreekt dan van kwelwater. De afdekkende leemlaag vormt hier echter een ernstige belemmering voor. Hierdoor staat lange tijd van het jaar het grondwater in de bodem van de Bruuk onder druk, hetgeen duidelijk te zien is bij de stuwtdjes in de watergangen in en rond de Bruuk. (in deze watergangen wordt veel kwelwater weggevangen.)

Zoals reeds vermeld, bevinden zich in het zandpakket onder de leemlaag kleilagen. Uit deze kleilagen gaat kalk in het doorstromende grondwater in oplossing. Deze bijzondere hydrologische en hydrochemische eigenschappen vormen de basis van de botanische rijkdom van de Bruuk. Daarbij is de kwaliteit van het water nog belangrijker dan de kwantiteit. Juist door veranderingen in de waterkwaliteit, zijn veel plantensoorten uit de Bruuk verdwenen. En dat heeft weer alles te maken met de begrenzing van de Bruuk.

Zo is er een duidelijke invloed van nabijgelegen landbouwgebieden en vuilstort 'de Dukenburg', doordat hun afwatering in verbinding staat met (sloten in en rondom) de Bruuk. Daardoor komt water met een hoog fosfaat-, ammoniak- en nitraatgehalte de Bruuk binnen, terwijl de vegetatie het best gedijt onder voedselarme omstandigheden. Bovendien wordt in de huidige situatie vooral door de omringende sloten, kwelwater weggevangen en afgevoerd, waardoor de invloed van regenwater (dat tegenwoordig van bedenkelijke kwaliteit is) vergroot is. En juist kwelwater, dat op zijn tocht door de aarde verrijkt is met kalk, maakt de groei van kalkmoerassen in de Bruuk mogelijk. Daarvan zijn enkele soorten, zoals de vleeskleurige Orchis en de Ruiteroorchis echter nagenoeg verdwenen uit de Bruuk. Opheffen van de huidige begrenzing door de afwateringssloot, door die sloot te dempen met voor water ondoordringbaar leem, zou op de Bruuk wellicht een positief effect hebben doordat het afvoeren van kwelwater dan weer binnen de perken gehouden zou worden; door de ene grens op te heffen wordt een andere gecreëerd.

Slanke sleutelbloem
plant van kwelmilieus

Gewone Zegge
plant van zure bodems

Als laatste kan gewezen worden op het grote contrast tussen het natuurreservaat en de omringende, in cultuur gebrachte gronden. Ook het terrein dat nu de Bruuk vormt, heeft men herhaaldelijk geprobeerd agrarisch te verbeteren. Deze pogingen moesten echter steeds weer worden opgegeven, omdat als gevolg van de sterke kwel, ontwatering onvoldoende mogelijk bleek. Aan deze mislukkingen is te danken dat de Bruuk in zijn huidige vorm nog bestaat. De gronden die wat hoger liggen ten westen en ten zuiden van het reservaat waren, wat vegetatie betreft, nog zeldzamer dan de Bruuk zelf. Doordat door minder wateroverlast agrarisch gebruik daar wel mogelijk bleek, is die waardevolle vegetatie daar verdwenen. Daar waar na de oorlog het stort is aangelegd, waren ook zeer bijzondere planten te vinden.

Uit ecologisch opzicht is het gewenst het natuurreservaat uit te breiden.

(vervolg op p. 32)

GEITENMELKEN

Oudere Groesbekers zullen het zich nog herinneren. Geiten op het land. Voor de oorlog had degene die zich geen koe kon veroorloven één of meer geiten. Mensen van na de oorlog kennen geiten alleen van het leesplankje, de kinderboerderij of van vakanties in zuidelijke landen. Maar de geit komt terug!

Kort geleden is in Noord-Brabant de eerste koöperatie van geitenhouders opgericht. Het doel dat over vijf jaar moet zijn bereikt is een eigen kaasfabriek, een eigen opfokcentrum, een station voor kunstmatige inseminatie en een uitgebreid assortiment geitekazen met herkenbaar kwaliteitslabel.

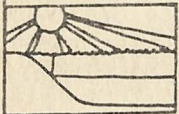
De geitenhouderij is aan het opkomen als reactie op

kleinschalige aktiviteit is, is het moeilijk om het produkt geitenmelk aan de man te brengen. Van daar de koöperatie die de melk centraal kan verwerken of verkopen. De melk en de kaas zullen straks voornamelijk naar smulpapen in Frankrijk gaan.

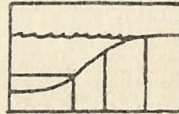
ROOFVOGELS

De laatste jaren zijn steeds vaker roofvogels zoals sperwer, havik en ook wel de slechtvalk te zien. Ook in Groesbeek zijn sperwer en havik als broedvogel toegenomen. In de tuinen van het dorp is de kleine sperwer vaak te zien, jagend op zangvogeltjes.

De toename van het aantal sperwers en havikken is te danken aan het verbod op be-

MILIEU

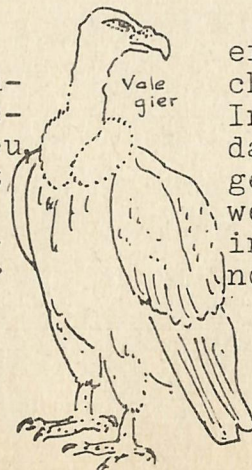

RONDON

de ontwikkelingen in de traditionele veehouderij. De superheffing maakt melkveehouden minder aantrekkelijk, en door de interimwet voor de kippen- én varkenshouderij zijn de groeimogelijkheden daarin beperkt. Iets nieuws dus waar geen beperkingen voor gelden: geiten. De laatste tien jaar waren er al wat geitenhouders die meer vanuit de kleinschaligheidsbeweging bezig waren. Ambachtelijkheid en diervriendelijkheid stonden hierbij voorop. En nog steeds zijn dit belangrijke zaken voor de geitenboeren. De grootschalige, hyperintensieve veehouderij heeft nadelige gevolgen voor het milieu, de kwaliteit van het produkt en de werkgelegenheid. De geitenhouderij kent deze nadelen (nog?) niet. Maar door dat geitenhouden een vrij

paalde landbouwgifstoffen zoals het beruchte DDT. Deze gifstoffen hoopten zich op aan de top van de voedselpyramide, daar waar de roofvogels zitten. Dit leidde tot een dramatische verslechtering van de broedresultaten. Door het gif bleek de schaal van het roofvogelei te dun te worden, waardoor die brak. Nadat DDT en aanverwante gifstoffen verboden waren namen de broedresultaten en daarmee de stand weer langzaam toe.

Over het geheel genomen is er echter geen reden tot juchten over de roofvogelstand. In Nederland neemt het gebied dat geschikt is voor roofvogels door industrievestiging, wegeaanleg, huizenbouw en intensivering van de landbouw nog steeds af.

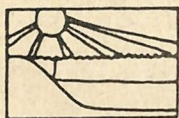
CEVENNES

In Europa worden rustige bergachtige gebieden waarin sommige roofvogelsoorten zijn teruggedrongen, zeg maar de laatste vluchtplaatsen, opengelegd voor het toerisme. Naast rustverstoring is het gevolg dat jagers beter toegang krijgen tot deze gebieden. Vooral in Zuid-Europa, waar veel grote roofvogels geschoten worden, is dat niet bevorderlijk voor de stand van lammergieren, steenarenden, slechtvalken, etc.

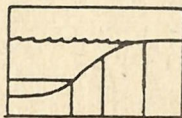
In de Zuidfranse Cevennes, een ruig gebergte, was de jacht in het begin van deze eeuw oorzaak van het verdwijnen van de vale gier. Sinds 1969 is er een campagne gaande om deze dieren terug te krijgen. Eerst is er een intensieve voorlichting gestart om de publieke opinie

Dat is weleens anders geweest. In de zeventiger jaren hield de overheid bij haar binnenlandse projektbestedingen al veel rekening met gevolgen voor het milieu, terwijl bij haar bestedingen aan ontwikkelingsprojekten dat nog nauwelijks het geval was. Nu vindt de Nederlandse regering bijvoorbeeld dat industrieën die hier verboden zijn wegens milieu-risico's ook daar verboden moeten worden en dat dit soort industrieën in elk geval niet met ontwikkelingsgeld gebouwd mogen worden.

Raar is dat de regering de export van milieugevaarlijke stoffen die hier niet gebruikt mogen worden wél toestaat. En dat terwijl in de ontwikkelingslanden de kennis en mogelijkheden vaak ontbreken om de risico's van het werken met deze stoffen te beperken. Toch is er wel

MILIEU

RONDON

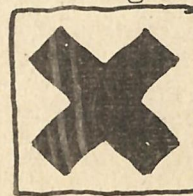

van de bevolking, die negatief was over de gieren, te beïnvloeden. Niet het verslechteren van de biotoop was oorzaak van het verdwijnen van het beest, maar het vergiftigen en afschieten door lokale mensen. Daarna heeft men in het gebied, maar wel in gevangenschap, vale gieren laten broeden. De eerste jonge vogels zijn in 1981 losgelaten. In 1983 broedde het eerste paar, vorig jaar waren dat er al vijf die evenzovele jongen grootbrachten. De poging was dus succesvol, maar heeft enorm veel moeite en geld gekost. Voorkomen is ook in zo'n geval beter dan genezen.

EEN EN ANDER

De Nederlandse regering houdt veel rekening met de milieueffekten van ontwikkelingsprojekten in de derde wereld.

overheidsbemoeienis bij export van bijvoorbeeld PCB's en arseen. Om dit soort stoffen gaat het. Leveranciers hier moeten aan de derde wereldlanden waarheen het spul gaat toestemming vragen. Als die weigeren gaat de export niet door. Het probleem is dat ontwikkelingslanden vaak niet weten hoe gevaarlijk de middelen zijn die ze invoeren. De afspraak tussen regering en leveranciers dat de leveranciers toestemming vragen aan het ontvangende land is een "gentlemens agreement", een vrijblijvende, niet-bindende afspraak. De export op-zich van deze stoffen is al dubieus, maar zo'n vrijblijvende regeling maakt het nog twijfelachtiger.

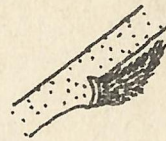

Buiten is het soms al lekker weer, toch is het nog lang geen zomer.

De bomen zijn kaal en lijken wel dood, of.....toch niet? Als je beter kijkt, zie je dat op de kale takjes allemaal knoppen zitten. Daarin zitten alle nieuwe bladeren en takjes verpakt. Veilig weggestopt, totdat het weer mooi genoeg is om naar buiten te komen.

De buitenste blaadjes van de knop zijn vaak dikker en taaiër en soms zwart of bruin. Dit zijn de knopschubben, en ze beschermen de tere blaadjes binnenin, tegen uitdroging, kou en beschadiging.

Er zijn knopschubben met haartjes:

met "wimpers":

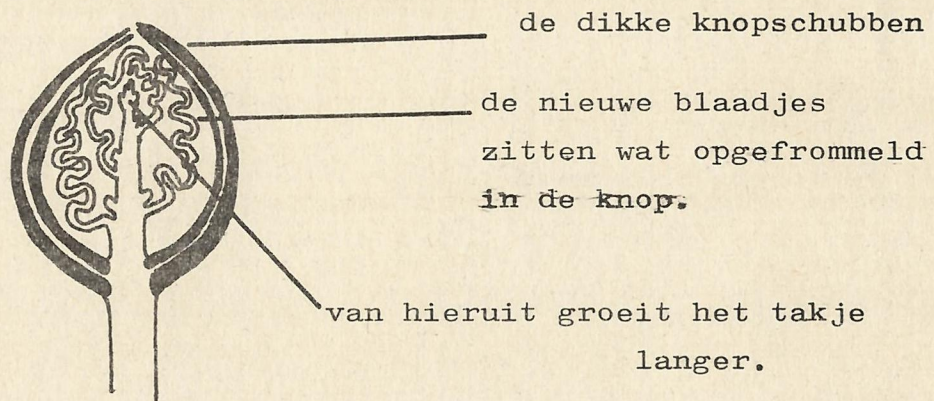

en met een plaklaagje:

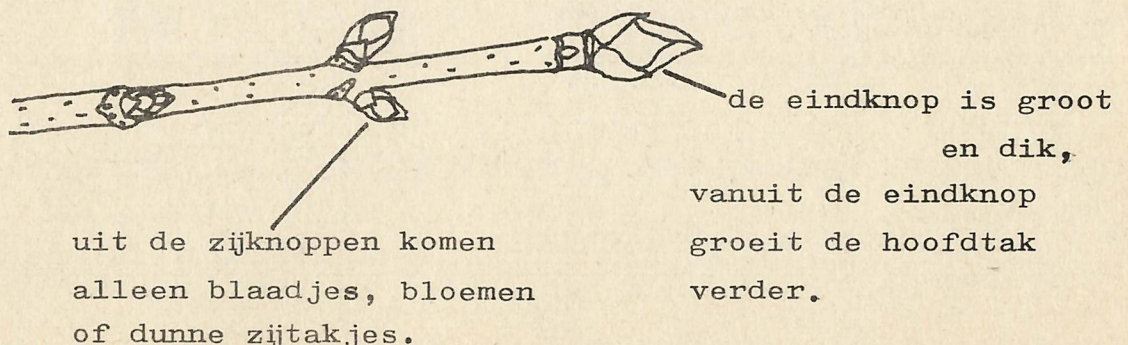

(kastanje)

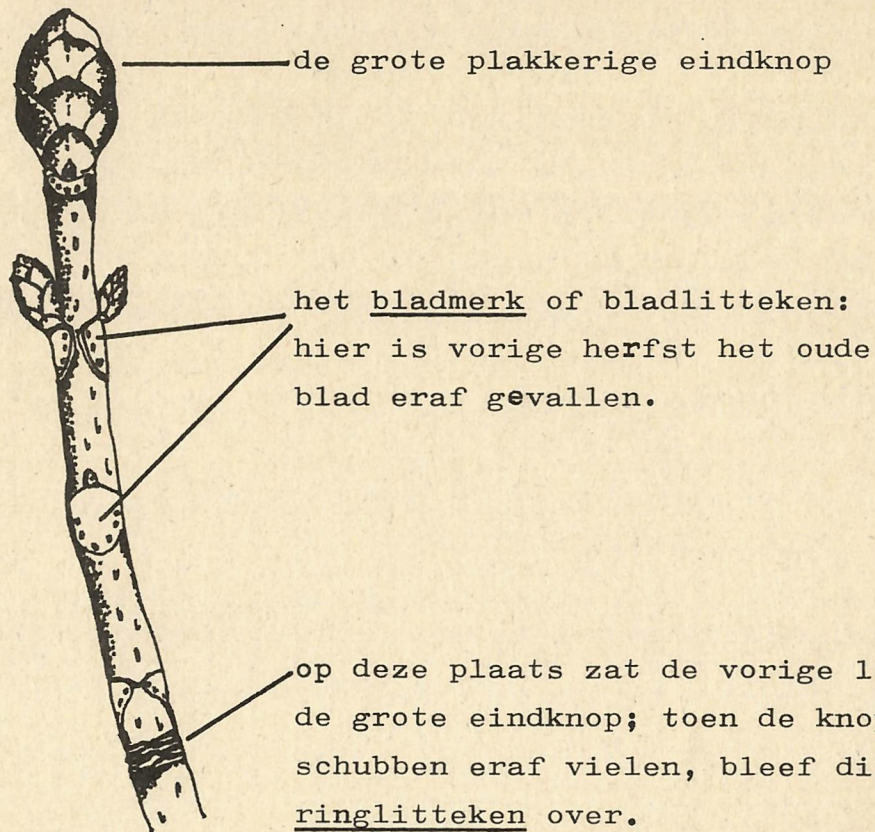
Hier zie je hoe een knop er van binnen uitziet:

Er is ook verschil tussen de eindknop en de andere knoppen, die we ook wel "okselknoppen" noemen. Kijk maar naar het plaatje hieronder.

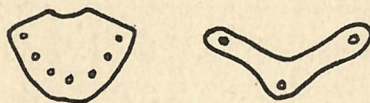

Een hele mooie lentetak, is die van de (wilde) kastanje.
Daaraan kun je van alles zien:

Als je dus deze littekens telt, weet je hoe oud een tak is.

Iedere boomsoort heeft andere knoppen; lang of kort, spits of rond, groenig of bruin-zwart. Ook heeft iedere boom een eigen bladlitteken:

Zo zie je maar, hoeveel je kunt ontdekken aan zo'n "dooie" tak!

Kijk om je heen, in de tuin, de bomen langs de weg of in het bos. Pluis eens een knop helemaal uit elkaar en bekijk wat erin zit. Bij de bloemenwinkel kun je ook takken kopen. Als je die in een vaas zet kun je prachtig zien hoe de knoppen uitlopen.

Veel plezier!

Met het dichtgooien van de sloot langs de zuid-oostzijde van de Bruuk zou dit ecologisch gezien veel kunnen opleveren. Mogelijkheden die de overgangszone tussen hoog en laag biedt, zouden dan benut worden. Interessante overgangen in de vegetatie kunnen er ontstaan.

Door het dempen van de sloot zou er meer kwel in de Bruuk komen en de werking daarvan op de vegetatie van het reservaat kan positief zijn.

Een verbinding tussen het Reichswald en de Bruuk kan mogelijk ook weer van positieve invloed zijn op de verspreiding van bepaalde groepen dieren.

Om bovenstaande te realiseren moeten wel enkele problemen overwonnen worden. Het belangrijkste is misschien de afwatering in de omgeving. Maar herstel van ecologische waarden in bovenbeschreven richting is een uitdagend perspectief.

Natuurlijk moet er met de boeren in het betreffende gebied ook een goede regeling getroffen worden.

Problemen zijn er om opgelost te worden en grenzen om verlegd te worden, hoewel?

Marita Cals

Met dank aan Harrie van der Steeg.

